



TADQIQOTLAR



ILM-FAN



TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2025



Google Scholar



zenodo



INNOVATIVE
WORLD

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY, ONLAYN
KONFERENSIYASI TO'PLAMI

2-JILD 2-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar



ResearchGate

zenodo



ADVANCED SCIENCE INDEX



Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

TA'LIM JARAYONIDA TESTDAN FOYDALANISH

Toshtonova Muxlisa

University of Economics and Pedogogy
"Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim" kafedrası
assistent-o'qituvchi
toshtonovam@gmail.com

Ahmedova Izora

University of Economics and Pedogogy
Boshlang'ich talim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya. So'nggi yillarda universitetlarda kompyuter testlaridan tobora ko'proq foydalanmoqda. Elektron testlar zamonaviy o'quv-uslubiy ta'minotning tarkibiy qismlaridan biridir. Tizimda kompyuter testlarini tashkil qilish va o'tkazish uchun qulaydir. Kompyuter testlarida bepul va ochiq ta'limni boshqarish tizimi bo'lib, birinchi navbatda o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni tashkil etishga qaratilgan. Bunday holda, testga qat'iy savollarni kiritish mumkin va ular barcha talabalar uchun bir xil bo'ladi, ular orasidan savollar tasodifiy tanlanadi.

Kalit so'zlar: test, kompyuter testi, oliy ta'lim, masofaviy ta'lim, material hajm, test jarayoniga qo'yiladigan talablar, testlarni ishlab chiqish, to'g'ri va noto'g'rilarini rangi bo'yicha ajratish.

Annotation. In recent years, universities are increasingly using computer tests. Electronic tests are one of the components of modern educational and methodological support. It is convenient to organize and conduct computer tests on the system. Computer Tests is a free and open learning management system, primarily aimed at organizing interactions between teachers and students. In this case, fixed questions can be included in the test and they will be the same for all students, among which questions will be randomly selected.

Keywords: test's, computer test, higher education, distance education, material volume, requirements for the test process, development of tests, correct and incorrect classification by color .

Аннотатсия. В последние годы университеты все чаще используют компьютерные тесты. Электронные тесты являются одной из составляющих современного учебно-методического обеспечения. Удобно организовывать и проводить компьютерные испытания системы. Компьютерные тесты – это бесплатная и открытая система управления обучением, направленная в первую очередь на организацию взаимодействия между преподавателями и учениками. В этом случае в

тест могут быть включены фиксированные вопросы, они будут одинаковыми для всех учащихся, среди которых вопросы будут выбираться случайным образом. Ключевые слова: тест, компьютерный тест, высшее образование, дистанционное образование, объем материала, требования к процессу тестирования, разработка тестов, правильная и неправильная классификация по цвету

O'qituvchiga testni tugatgandan so'ng talabalar natijalarini ko'rishlari uchun bir nechta variantlarni to'g'rilash imkoniyati beriladi. Misol uchun, testni o'rnatish usullaridan biri bitta urinish testi bo'lishi mumkin, shundan so'ng talaba yakuniy baho oladi. Agar ballga qo'shimcha ravishda talabaga barcha javob variantlari ko'rsatilsa, to'g'ri va noto'g'rilarini rangi bo'yicha ajratilsa, u qayerda xato qilgani, nima uchun xato qilgani va nima uchun bu aniqligi haqida o'ylash imkoniyatiga ega bo'ladi. U o'ylaydi va tahlil qiladi - u o'rganadi. Talabaga test jarayonini o'ylash, tahlil qilish va xatolarni tuzatish imkoniyatini berish uchun testni o'rnatishning boshqa usulidan foydalanishingiz mumkin. Buning uchun barcha javob variantlarining to'g'ri yoki noto'g'riligini ko'rsata olmaysiz, faqat talabaning javobini va unga berilgan ballarni ko'rsatish mumkin.

Testlarni ishlab chiqish va ulardan foydalanishda o'qituvchi ularning shakli, tuzilishi va mazmuniga, shuningdek test jarayoniga qo'yiladigan talablarga rioya qilishga intilishi kerak, shunda olingan natijalar o'z aksini topadi. Ushbu afzalliklar tufayli oliy ta'limda testlardan talabalar malakasining boshlang'ich darajasini aniqlash, o'quv fanining ayrim mavzulari yoki bo'limlari bo'yicha bilimlarni o'zlashtirish sifatini tekshirish va samarali tashkil etish uchun juda muvaffaqiyatli qo'llanilishi mumkin.

Kirish. Test individual farqlarni o'rganish usuli sifatida yaqinda paydo bo'ldi. U XIX-asr oxiri va XX-asr boshlarida psixologlar tomonidan insonning jismoniy, fiziologik va ruhiy xususiyatlarini aniqlash uchun kiritilgan. "Test" so'zi ingliz tilidan olingan bo'lib, "test", "tekshirish" degan ma'noni anglatadi [1]. Ingliz olimi Frensis Galton test nazariyasini rivojlantirishning asosiy tamoyillarini belgilab berdi: bir xil testlar seriyasini ko'p sonli mavzularga qo'llash; natijalarni statistik qayta ishlash; baholash standartlarini aniqlash. 1917-yilgacha sinov masalalariga yetarlicha e'tibor berilmagan. Sinovlar 1925-yildan keyin maxsus sinov komissiyasi tuzilgandan keyin amaliy ahamiyatga ega bo'ldi. Sinov komissiyasi Maktab mehnat metodikasi institutining pedagogika bo'limida mavjud edi. 1926-yilning bahorida Amerika sinovlari asosida yaratilgan bunday sinovlar chiqarildi. Ushbu testlar talabaning muvaffaqiyatini qayd etish uchun ko'rsatmalar va shaxsiy kartasi bo'lgan. Taniqli psixologlar va o'qituvchilar testlarni ishlab chiqish muammosida yaqindan qatnashdilar: S. G. Gellershteyn, P.P. Blonskiy,

A.P. Boltunov, M.S.Bernshteyn, A. M. Shubert. P.P. Blonskiyning so'zlariga ko'ra, testlarning katta afzalligi shundaki, ular talabaning odatiy javobini "Menga shunday tuyuladi" "men buni bilaman" yoki "men buni bilmayman" so'zlari bilan almashtirishga imkon beradi. 1927-yilda S. M. Vasilevskiyning "Psixologik va psixotexnika tadqiqotlari nazariyasi va texnologiyasiga kirish" kitobi nashr etildi, unda testlarni yaratish va ulardan foydalanishning nazariy va amaliy yondashuvlari ko'rsatilgan. Bu anketalar va testlarni tuzish metodikasi, natijalarni qayta ishlashning statistik usullari, turli kasblarni o'rganish usullari, tajribalar o'tkazish masalalarini o'zida aks ettirgan birinchi darslik edi. Ayni paytda test sinovi zamonaviy oliy o'quv yurtlari amaliyotiga keng joriy etilmoqda. O'quv jarayonini tashkil etish, bilim va ko'nikmalarni nazorat qilish va ularni shakllantirish uchun test shakllaridan foydalanish imkoniyatlari, test topshiriqlarini tuzish tamoyillari, testning afzalliklari va kamchiliklari ko'rib chiqilgan. "Test" atamasi odatda bilimlarni o'zlashtirish darajasi, rivojlanish darajasi haqida ma'lumot olishga mo'ljallangan, vaqt chegarasi bo'lgan qisqa savollar va topshiriqlar tizimini anglatadi. Ta'lim jarayonida test o'zaro bog'liq uchta funksiyani bajaradi: diagnostika, ta'lim va tarbiya. Diagnostik funksiya testning asosiy vazifasidir. Bu bilim, ko'nikma va o'rganish odatlarining darajasini ochib beradi. O'qitish vazifasi o'quvchini o'quv materialini o'zlashtirishda faolroq bo'lishga undashdan iborat. Ta'lim vazifasi shundan iboratki, test muqarrar va davriy nazorat usuli hisoblanadi. Bu talabalarni tarbiyalaydi. Ta'lim jarayonida funksiyalarning o'zi turli darajada va turli kombinatsiyalarda namoyon bo'lib, ta'lim jarayonini samaraliroq qiladi. [2]. Universitet professor- o'qituvchilari, psixologlar va talabalar o'rtasida testlarning afzalliklari va kamchiliklari haqida qizg'in bahs-munozaralar olib borilgan. Shuning uchun o'qitishda testdan foydalanish eng mos keladigan sohani topish uchun testning afzalliklari va kamchiliklarini tahlil qilish maqsadga muvofiqdir [3, 94-b.]. Boshqacha aytganda, test ma'lum o'quv materialini asosida tuziladi, bilimlarni nazorat qilish maqsadiga qaratiladi, faoliyatda bilimlarni tekshirish vazifasini bajaradi. Testning afzalliklari quyidagilardan iborat: qisqa vaqt ichida bir darsda kattaroq (boshqa nazorat shakllariga nisbatan) material hajmini tekshirish imkonini beradi; barcha o'quvchilarni teng sharoitga qo'yadi (ular bir vaqtning o'zida hajmi va mazmuni teng bo'lgan material bilan ishlaydilar); talaba javobini baholashda omad yoki omadsizlik, imtihon yoki test ishtirokchilarining kommunikativ xulq-atvori kabi omillar ta'sirini istisno qiladi; o'qituvchiga o'qitishning har qanday bosqichida o'quv materialini o'zlashtirish jarayonini tez nazorat qilish imkonini beradi; bilimlarni o'zlashtirish sifatini baholashda subyektivlikni istisno qiladi; o'quvchining imtihon oluvchi bilan bevosita aloqada bo'lganda muqarrar ravishda yuzaga keladigan zo'riqish, hayajonini ma'lum darajada yengillashtiradi; o'quvchi, garchi u o'quv fanidan kam

ma'lumotga ega bo'lsa ham, nutqi kam bo'lgandan yuqori baho olganida, talabanning nutqiy xulq-atvori kabi omillarning baholanishiga ta'sir qilishni istisno qiladi; qo'yilgan baho imtihonchining oldingi javobidan olgan taassurotiga bog'liq bo'lsa, kontras effektini pasaytiradi; fanning deyarli barcha asosiy konseptual masalalari bo'yicha talaba bilimni sinab ko'rish imkonini beradi. So'nggi yillarda universitetlarda kompyuter testlaridan tobora ko'proq foydalanilmoqda. Elektron testlar zamonaviy o'quv-uslubiy ta'minotning tarkibiy qismlaridan biridir. Tizimda kompyuter testlarini tashkil qilish va o'tkazish uchun qulaydir. Ushbu tizim bepul va ochiq ta'limni boshqarish tizimi bo'lib, birinchi navbatda o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni tashkil etishga qaratilgan. Bunday holda, siz testga qat'iy savollarni kiritishingiz mumkin va ular barcha talabalar uchun bir xil bo'ladi, ular orasidan savollar tasodifiy tanlanadi. Savol variantlari ko'p bo'lsa, ehtimol har bir talaba uchun individual test yaratiladi. "Test" elementi uchun siz quyidagi xususiyatlarni belgilashingiz mumkin: testning boshlanishi va oxiri; testdan o'tishga urinishlar soni; baholash usuli (bir nechta urinishlar bo'lsa); baholash toifasi; savollar tartibi va boshqalar. O'qituvchiga testni tugatgandan so'ng talabalar natijalarini ko'rishlari uchun bir nechta variantlarni sozlash imkoniyati beriladi. Misol uchun, testni o'rnatish usullaridan biri bitta urinish testi bo'lishi mumkin, shundan so'ng talaba yakuniy baho oladi. Agar siz ballga qo'shimcha ravishda siz talabaga barcha javob variantlarini ko'rsatsangiz, to'g'ri va noto'g'rilarini rangi bo'yicha ajratsangiz, u qaerda xato qilgani, nima uchun xato qilgani va nima uchun bu aniqligi haqida o'ylash imkoniyatiga ega bo'ladi. U o'ylaydi va tahlil qiladi - u o'rganadi. Talabaga test jarayonini o'ylash va tahlil qilish va xatolarni tuzatish imkoniyatini berish uchun siz testni o'rnatishning boshqa usulidan foydalanishingiz mumkin. Buning uchun siz barcha javob variantlarining to'g'ri/noto'g'riligini ko'rsata olmaysiz, faqat talabanning javobini va unga berilgan ballarni ko'rsating. Shu bilan birga, savollarning o'zini ham, javob variantlarini ham aralashtirib, bir necha marta testdan o'tish imkoniyatini bering. Har bir test urinishi avtomatik tarzda baholanadi. Masofaviy ta'lim tizimida savollar, testlar va ish tavsifi bankini yaratish eng batafsil keltirilgan[2]. Elektron muhitida testlarni ishlab chiqish va fanni o'rganishda ulardan foydalanish amaliyoti shuni ko'rsatadiki, testlar fanning moduli yoki bo'limi uchun kirish va joriy nazorat muammolarini hal qilishi mumkin; bu yakuniy nazoratga tayyorgarlik ko'rish uchun simulyator testlari bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, test o'quvchilarning o'quv materialini qanday qabul qilishlari va o'zlashtirishlari haqida ma'lumot olish, shuningdek, o'quv jarayonida nazorat funksiyasini amalga oshirish imkonini beradi. Testning kamchiliklari sifatida quyidagilar qayd etilgan: tasodifiy tanlash imkoniyati (tasodifiy degani tasodifiy tanlangan yoki taxmin qilingan javobni ham,

masalan, shoshqaloqlik yoki e'tiborsizlik tufayli noto'g'ri yozilgan javobni anglatadi); o'quvchilarning aqliy va ijodiy faoliyatini baholashda test texnologiyalarining cheklanishi; test savollarini ishlab chiqishning murakkabligi. Ko'rib chiqilayotgan mavzu bo'yicha o'rganilgan adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bugungi kunga qadar test muammosi bo'yicha ko'plab asarlar nashr etilgan bo'lib, ularda ushbu kamchiliklarni bartaraf etishning turli xil yondashuvlari ko'rib chiqiladi. Bu uzoq va ko'p mehnat talab qiladigan jarayon bo'lib, test bir marta va butunlay yaratiladi degan fikr chuqur xatodir.

Xulosa qilib shuni ta'kidlaymizki, fanni o'rganishda testlarni ishlab chiqish va ulardan foydalanishda o'qituvchi ularning shakli, tuzilishi va mazmuniga, shuningdek, test jarayoniga qo'yiladigan talablarga rioya qilishga intilishi kerak, shunda olingan natijalar o'z aksini topadi. Sinovlarning yomon tayyorlanishi ulardan foydalanish g'oyasini obro'sizlantirishi mumkin. Ushbu afzalliklar tufayli oliy ta'limda testlardan talabalar malakasining boshlang'ich darajasini diagnostika qilish va keyingi ta'lim strategiyalarini aniqlash, o'quv fanining ayrim mavzulari yoki bo'limlari bo'yicha bilimlarni o'zlashtirish sifatini tekshirish va samarali tashkil etish uchun juda muvaffaqiyatli qo'llanilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Википедия. Тест [Электронный курс] – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Тест>.
2. Википедия. Педагогическое тестирование [Электронный курс] – Режим доступа: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Педагогическое тестирование](https://ru.wikipedia.org/wiki/Педагогическое_тестирование).
3. Kosuxin V. Universitet faoliyatida testning o'rni va roli /V. Kosuxin, G. Loginova, I. Loginova // Rossiya oliy ta'lim. 2008 yil. 1-son. 94-97betlar.
4. Avanesov V.S. Test topshiriqlarining tarkibi. Universitet o'qituvchilari, maktab o'qituvchilari, aspirantlar va pedagogika universitetlari talabalari uchun o'quv kitobi / V.S. Avanesov. – M.: Adept, 1998. – 71 b.
5. Bsepalko V.P. Pedagogik va progressiv o'qitish texnologiyalari. Pedagogika universitetlari talabalari uchun darslik / V.P. Barmoqsiz. – M., 1995. – 336 b.